

Editor: Nicoleta Popescu
Copertă: Flory Preda
Tehnoredactare: Florența Sava
Corectură: Katalin Luzan

Toate drepturile rezervate Editurii Prestige

Copyright @ 2019 Editura Prestige

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BUCA, MARIN

Dicționar explicativ școlar / prof. univ. dr. Marin Bucă, conf. univ. dr. Mariana Cernicova. - București : Prestige, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-8863-70-2

I. Cernicova, Mariana

81

ISBN: 978-606-8863-70-2

Tel.: 0732.55.88.33

www.edituraprestige.ro

www.facebook.com/edituraprestigeoficial

Tipar: ARTPRINT
Email: office@artprint.ro

Prof. univ. dr. Marin Bucă
Conf. univ. dr. Mariana Cernicova

DICTIONAR EXPLICATIV ȘCOLAR

București - 2019

ABREVIERI

absol.	= (tranzitiv) absolut
adj.	= adjective
adv.	= adverb
anat.	= anatomică
arg.	= argotică
arh.	= arhitectură
art.	= articol, articulat
astr.	= astronomie
biol.	= biologie
bis.	= termen bisericesc
bot.	= botanică
chim.	= chimie
cib.	= cibernetică
concr.	= concretizat
conj.	= conjuncțional
depr.	= depreciativ
ec.	= economie
expr.	= expresie
f.	= feminin
fact.	= factitiv
fam.	= familiar
fig.	= figurat
fil.	= filozofie
fin.	= finanțe
fiz.	= fizică
fiziol.	= fiziologie
geogr.	= geografie
gram.	= gramatică
impr.	= impersonal
inform.	= informatică
interj.	= interjectie
intr.	= intranzitiv
inv.	= invariabil
ir.	= ironic
înv.	= învechit
jur.	= științe juridice
lingv.	= lingvistică
lit.	= literatură, literar
livr.	= livresc
loc.	= locuțioane
log.	= logică
m.	= masculin
mat.	= matematică
med.	= medicină
mil.	= termen militar
mitol.	= mitologie
n.	= neutru
num. card.	= numeral cardinal
num. ord.	= numeral ordinal
p. anal.	= prin analogie
p. ext.	= prin extensie
p. gener.	= prin generalizare
p. restr.	= prin restricție
peior.	= peiorativ
pers.	= persoană (a unui verb)
pl.	= plural
pol.	= politic, politică
pop.	= popular
prep.	= prepoziție, prepozițional
pron.	= pronume
psih.	= psihologie
refl.	= reflexiv
recipr.	= reciproc
s.	= substantiv
sec.	= secolul
sg.	= singular
spec.	= prin specializare
tehn.	= tehnică
tr.	= tranzitiv
unipers.	= unipersonal
var.	= variantă
vb.	= verb
voc.	= vocativ
zool.	= zoologie

CUPRINS

Bibliografie	6
Cuvânt înainte	7
A	9
B	77
C	94
D	150
E	172
F	190
G	210
H	224
I	231
Î	253
J	259
K	263
L	264
M	276
N	302
O	313
P	325
R	395
S	422
S	464
T	468
T	489
U	492
V	497
W	507
X	507
Y	507
Z	508

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

Explicarea sensurilor cuvintelor este făcută prin definiții și sinonime. Pentru indicarea structurii semantice a cuvintelor, a particularităților gramaticale și stilistice, precum și a domeniilor de întrebuițare, în Dicționar este folosit sistemul de notare uzuial în lexicografia românească.

Majoritatea cuvintelor au mai multe sensuri, aflate în relații diferite de apropiere de cel de bază. Sensurile mai îndepărțate sunt notate cu majusculă sau cu cifre romane (I, II etc.); sensurile mai apropiate sunt notate cu cifre arabe (1, 2 etc.) sau cu litere mici (a, b etc.). Sensurile care depind de un sens principal în interiorul unui articol sunt despărțite de acesta prin semnul ♦; nuanțele sensurilor și sinonimele acestora sunt despărțite prin punct și virgulă (:). Semnul ◇ în interiorul unui articol indică unitățile frazeologice (expresii, locuțiuni etc.). Cifra pusă în paranteze pe lângă un cuvânt trimite la sensul respectiv al acelui cuvânt. Cifra pusă la „umărul” unor cuvinte indică numărul de ordine al omonimelor (de exemplu da1, da2).

Cuvintele-titlu sunt urmate de categoria morfologică. La cuvintele care aparțin mai multor clase morfologice, categoriile sunt specificate în ordinea lor de relevanță. Formele de feminin ale substantivelor, adjecțivelor etc. sunt indicate în formă prescurtată, alături de cele masculine (de exemplu cugetător, -oare, cugetători, -oare). Dicționarul prezintă și formele de plural ale substantivelor, adjecțivelor etc., pentru a facilita utilizarea corectă a acestor forme și pentru a evidenția eventualele variații în scrierea/pronunțarea cuvintelor (de exemplu complex, -ă, complecșii, -xe). În cazul verbelor, sunt indicate tipurile de conjugare (I, II, III, IV) și diatezele (tr., intr., refl.), precum și forma verbului la indicativ prezent (de regulă, la pers. 1, dar și la pers. 3, pentru situațiile deosebite).

Prof. univ. dr. Marin Bucă
Conf. univ. dr. Mariana Cernicova

ment de lucru să găsească răspunsurile dorite pentru necesitățile lor de exprimare corectă și de înțelegere a zestrei uluitoare pe care o conține limba română actuală.

A

ABAJUR, abajururi, s.n. Dispozitiv de metal, de sticlă, de hârtie etc., fixat la o lampă care protejează ochii de lumină sau îndreaptă razele într-o anumită direcție.

ABANDONA, abandonez, vb. I. 1. tr. A părăsi pe cineva lăsându-l fără sprijin sau ajutor. 2. tr. A renunța definitiv la un bun, la un drept. 3. tr., intr. A renunța la continuarea participării într-o întrecere sportivă.

ABANOS, abanoși, s.n. Lemnul din specii de copaci din zona tropicală și subtropicală, greu, tare, foarte rezistent, de culoare neagră, din care se fac mobile de lux, instrumente muzicale de suflat, obiecte sculptate etc.

ABATAJ, abataje, s.n. 1. Operație de extragere a unui minereu sau a unei roci dintr-un zăcământ; locul dintr-o mină unde se execută această operație. 2. Operație de tăiere și doborâre a arborilor (în exploatarilor forestiere). 3. Tăiere, sacrificare a animalelor în abator.

ABATE, abat, vb. III. 1. tr., refl. A se îndepărta (de la un drum de urmat, de la o direcție apucată), fig. de la o normă stabilită, de la o regulă, de la o linie de comportare sau de judecată. ♦ refl., tr. A se opri sau a face

să se opreasă în treacăt undeva sau la cineva (părăsind drumul urmat). 2. refl. (Despre fenomene ale naturii, calamități, nenorociri) A se produce în mod violent, a veni pe neașteptate. 3. refl., intr. (Construit cu dativul) A-i trece cuiva ceva prin minte, a-i veni o idee. 4. tr. (Mai ales la trecut) A deprima, a întrista, a mâhni.

ABATOR, abatoare, s.n. Loc cu clădiri și instalații speciale unde se taie animalele destinate consumului.

ABĀTUT, -Ă, abătuți, -te, adj. Amărat, deprimat, dezolat, mâhnit, trist.

ABCES, abcese, s.n. Acumulare de puroi în interiorul unui țesut sau într-un organ intern; (pop.) buboi.

ABDICA, abdic, vb. I. intr. A renunța la tron. fig. A renunța la ceva (în fața unor greutăți).

ABDOMEN, abdomen, s.n. Parte a corpului cuprinsă între torace și bazin; burtă, pântece.

ABERANT, -Ă, aberanți, -te, adj. Care se îndepărtează de la ceea ce este normal sau corect, care constituie o aberație.

ABERATIE, aberații, s.f. 1. Abatere de la ceea ce este normal sau corect. 2. (Fiz.) Defecțiune a unui sis-

tem optic care determină obținerea unor imagini neclare, deformate etc.

3. Absurditate, ineptie, stupiditate.

ABIA *adv.* 1. (*Modal*) Anevoie, cu greu. 2. (*Cantitativ, intensiv*) Foarte puțin, aproape deloc. 3. (*Temporal*) De foarte puțină vreme.

ABIL, -Ă, *abil*, -e, *adj.* (*Adesea adverbal*) Dibaci, iscusit, îndemâna-

ABILITĂ, *abilitez*, *vb.* I. *tr.* 1. A da cuiva un anumit titlu, grad etc.; a recunoaște cuiva o anumită calificare; a atesta. 2. A împunernici.

ABIOGENEZĂ *s.f.* Teorie după care originea materiei vii trebuie căutată în materia nevie.

ABIOTIC, -Ă, *abiotici*, -ce, *adj.* Lipsit de viață.

ABIS, *abisuri*, *s.n.* (*Adesea fig.*) Adâncitură foarte mare, prăpastie adâncă; genuine, hău.

ABJECT, -Ă, *abjecti*, -te, *adj.* Infam, josnic, mărșav, mișel; respingător; vrednic de dispreț.

ABLATIC, *ablative*, *s.n.* Caz al declinării în unele limbi, care exprimă diferite complemente circumstanțiale.

ABLAȚIE, *ablații*, *s.f.* 1. Extirpare (totală sau parțială) printr-o operație chirurgicală a unui organ, a unui țesut sau a unui membru bolnav al corpului omeneșc. 2. Îndepărțare prin puterea vântului, a apelor, a ghețarilor etc. a materialului rezultat în urma dezagregării rocilor.

ABNEGA, *abneg*, *vb.* I. *refl.* A se consacra, a se dăruia, a se dedica, a se devota.

ABNEGĂȚIE *s.f.* 1. Abnegare, dăruire, devotament extrem (dus până la sacrificiu). 2. Jertfire, sacrificiu.

ABOLI, *abolesc*, *vb.* IV. *tr.* A

abroga, a anula, a invalida, a suprma (o lege, o instituție, o stare social-politică).

ABOLITIONISM *s.n.* Mișcare politică pentru abolirea sclaviei negrilor, apărută la sfârșitul secolului al XVIII-lea în America; *p. gener.* mișcare politică care susține desființarea sclaviei

ABOMINABIL, -Ă, *abominabili*, -e, *adj.* 1. Cumplit, feroce, groaznic, înfiorător, îngrozitor, odios, oribil. 2. Detestabil, dezgustător, repugnant, respingător.

ABONA, *abonez*, *vb.* I. *tr.*, *refl.* 1. A(-și) face un abonament. 2. *fig.* (*fam.*) A veni în mod regulat undeva.

ABONAMENT, *abonamente*, *s.n.* Convenție prin care, în schimbul unei sume de bani (plătită anticipat și uneori cu reducere), se obține pe o perioadă limitată dreptul de a folosi anumite servicii publice; de a primi o publicație etc.; documentul care atestă această convenție; sumă plătită pentru obținerea acestui drept.

ABORDA, *abordez*, *vb.* I. 1. *intr.* (*Despre nave*) A acosta, a trage la țărm. 2. A începe studierea sau tratarea unei probleme, a începe o discuție. ♦ *fig.* (*fam.*) A se aprobia de cineva pentru a-i vorbi.

ABORIGEN, -Ă, *aborigeni*, -e, *adj.* (*Livr.*) Autohton, băstinaș, indigen.

ABRACADABRA *interj.* Cuvânt cabalistic căruia i se atribuie puterea magică de a face lucruri supranaturale.

ABRACADABRANT, -Ă, *abracadabrant*, -te, *adj.* Bizar, ciudat, excentric, extravagant, fantasmagoric, straniu; încalcit; uluitor.

ABRAZIUNE, *abraziuni*, *s.f.* 1. Proces de eroziune a țărmului de către valurile mărilor, oceanelor sau ale lacurilor. 2. Roadere a unui corp rezultată din frecarea lui cu alt corp abraziv sau mai dur; abrazare.

ABRAZIV, -Ă, *abrazivi*, -e, *adj.*, *s.n.* (Corp, material dur) care roade prin frecare.

ABREVIA, *abreviez*, *vb.* I. *tr.* A prescurta (un cuvânt, un titlu); a exprima ceva printr-un simbol, printr-o siglă.

ABREVIERE, *abrevieri*, *s.f.* Acțiunea de a abrevia și rezultatul ei; (*concr.*) cuvânt, titlu etc. abreviat.

ABROGA, *abrog*, *vb.* I. *tr.* A aboli, a anula, a invalida (o lege, un reglement, o dispoziție oficială etc.).

ABRUPT, -Ă, *abrupti*, -te, *adj.* 1. (*Despre povârnișuri, prăpăstii etc.*) Cu pantă foarte înclinată; accidentat, prăpăstios. 2. *fig.* (*Despre stil*) Fără legătură, aspru, inegal, sacadat. 3. (*Bot.; despre un organ*) Repent, târator.

ABRUTIZA, *abrutizez*, *vb.* I. *tr.*, *refl.* A face să-și piardă sau a-și pierde însușirile morale, specific umane; a (se) animaliza, a (se) dezumaniza, a (se) îndobitoци.

ABSCISĂ, *abscise*, *s.f.* Simbol care indică lungimea și sensul segmentului cuprins între un punct fix al unei drepte și un punct dat pe dreaptă.

ABSCONS, -Ă, *absconsi*, -se, *adj.* (*Livr.*) Greu de înțeles; obscur; ascuns, tainic.

ABSENT, -Ă, *absenți*, -te, *adj.* 1. Care lipsește, care nu e de față. 2. (*fig.*) Distrat, neatent.

ABSENTEISM *s.n.* 1. Absență (în-delungată) a proprietarului unei

moșii. 2. (*În sintagma*) *Absenteism parlamentar* = neparticiparea deputaților (mai ales din opozitie) la lucrările parlamentului cu scopul de a întârzi sau de a împiedica adoptarea unor legi.

ABSOLUT, -Ă, *absoluți*, -te, *adj.* 1. Care este independent de orice condiții, restricții, relații; necondiționat, nelimitat. ♦ (*În sintagma*) *Monarhie absolută* = monarhie în care suveranul are puteri nelimitate. (*În sintagmele*) *Spirit absolut*, *idee absolute* sau *eu absolut* = factor pri-mordial al universului, identificat cu divinitatea. 2. (*Despre fenomene social-economice*, referitor la noțiuni de creștere sau de scădere cantitativă) Considerat numai în raport cu sine însuși, fără comparații cu alte fenomene apropriate sau asemănătoare. ♦ (*În sintagma*) *Adevăr absolut* = adevăr care prezintă cunoașterea completă a realității, adevăr care nu poate fi infirmat. ♦ (*Fiz.; în sintagmele*) *Mișcare absolută* = deplasare a unui corp față de un punct de referință fix. *Zero absolut* = cea mai joasă temperatură posibilă (-273° C). 3. (*Ling.; în sintagma*) *Verb absolut* = verb tranzitiv care are complement neexprimat sau subînțeles. 4. *adv.* (*Folosit la formarea superlativului adjecțivelor și adverbelor*) Cu de-săvârșire, cu totul; exact, întocmai.

♦ (*Întărește un pronume sau un adverb negativ*).

ABSOLUTISM *s.n.* Regim politic în care întreaga putere se află în mâinile suveranului; putere nelimitată a unui monarh; monarhie absolută.

ABSOLUTIZA, *absolutizez*, *vb.* I. *tr.* A atribui un caracter absolut; a con-

sideră o latură a unui lucru ca o entitate de sine stătătoare, rupând-o de contextul de care aparține.

ABSOVENT, -Ă, *absolvență*, -te, s.m.f. Persoană care a terminat un an școlar, un ciclu sau o formă de învățământ.

ABSOLVI, *absolv*, vb. IV. tr. 1. A termina un an școlar, un ciclu sau o formă de învățământ. 2. A ierta; a scuti de pedeapsă.

ABSORBI, *absorb*, vb. IV. tr. 1. A încorpora o substanță, a se îmbiba de...; a suge, a înghiți. ♦ A suge printre-o mișcare aspiratoare. 2. A interesa foarte mult pe cineva; a captiva.

ABSTINENT, -Ă, *abstinentă*, -te, s.m.f. Om cumpătat la mâncare și mai ales la băutură; persoană care se abține de la anumite plăceri, excese.

ABSTRACT, -Ă, *abstractă*, -te, adj. 1. Care este rezultatul unei abstracții, care este detasat și considerat independent de obiectele, de fenomenele sau de relațiile care există în realitate; care este imperceptibil cu simțurile. 2. ♦ (Mat.; în sintagma) *Număr abstract* = număr căruia nu își se alătură obiectul numărat; (gram.) *substantiv abstract* = substantiv care exprimă o noțiune abstractă. 3. Care este conceput (prea) general, (prea) teoretic. ♦ (Despre un proces de gândire) Greu de înțeles din cauza lipsei elementelor concrete.

ABSTRACTIZA, *abstractizez*, vb. I. tr., intr. A desprinde înșuirile esențiale și comune ale unui grup de obiecte sau de fenomene, generalizându-le în vederea formării noțiunilor sau a categoriilor logice, a

descoperirii legilor existenței și ale dezvoltării obiectelor și fenomenelor respective.

ABSURD, -Ă, *absurzi*, -de, adj. Care contrazice gândirea rațională; care contravine legilor naturii și ale societății; contrar bunului simț; aberrant, elucubrant, ilogic, irațional, stupid. ♦ Loc. adv. *Prin absurd* = admisând un raționament fals.

ABȚIBILD, *abtibilduri*, s.n. Mic desen colorat imprimat pe o peliculă aderentă, cu care se joacă copiii aplicându-l pe o suprafață aderentă.

ABȚINE, *abțin*, vb. III. refl. A se reține (de la o acțiune). ♦ A nu-și exprima opinia sau votul; a nu participa la o activitate, la o alegere.

ABULIE, *abulii*, s.f. Simptom psihic caracterizat prin pierderea sau slăbirea voinței.

ABUNDA, pers. 3 *abundă*, vb. I. intr. 1. A fi, a se găsi din belșug, a exista din abundență. 2. A avea, a conține din belșug.

ABUNDENT, -Ă, *abundență*, -te, adj. Care este în cantitate mare, bogat, îmbelșugat, îndestulat, opulent.

ABUNDENȚĂ s.f. Belșug, bogăție, îmbelșugare, opulență. ♦ Expr. *Cornul sau corn al abundenței* = corn plin cu flori și fructe, simbol al belșugului. ♦ Loc. adv. *Din abundență* = din belșug, din plin.

ABUR, *aburi*, s.n. Vapori de apă.

ABUZ, *abuzuri*, s.n. 1. Depășire a legalității; (concr.) faptă ilegală. 2. Exces.

ABUZIV, -Ă, *abuzivi*, -e, adj. 1. Exagerat, excesiv. 2. (Despre acțiuni ale omului) Arbitrar, ilegal. 3. (Despre oameni) Care abuzează de puterea sa.

ACADEMIC, -Ă, *academici*, -ce, adj. 1. Care ține de academie, privitor la academie. 2. (Despre atitudini ale oamenilor, despre stil etc.)

Distins, elevat, sobru, solemn. ♦ *Stil academic* = stil convențional, rece, sobru.

ACADEMICIAN, -Ă, *academicieni*, -e, s.m.f. Membru (de onoare sau titular) al unei academii.

ACADEMIE, *academii*, s.f. 1. Instituție superioară de cultură care reunește pe cei mai de seamă savanți, literați și artiști, având misiunea de a contribui la dezvoltarea științelor și a artelor. 2. Nume dat unor instituții de învățământ superior.

ACALMIE s.f. Perioadă de potolare, de încetare a vântului, a valurilor etc. ♦ (fig.) Răstimp liniștit într-o sau după o perioadă agitată.

ACANTĂ, *acante*, s.f. 1. Nume dat unor plante erbacee decorative cu frunze mari, penate, uneori spinuoase și cu flori albe sau trandafirii, grupate în formă de spic; talpa-ursului. 2. Ornament arhitectonic care imită forma frunzelor de acantă (1).

ACAPARA, *acaparez*, vb. I. tr. 1. A cumpăra de pe piață toate mărfurile sau o anumită categorie de mărfuri pentru speculă; a pune stăpânire (în mod abuziv, necinstit) pe ceva. 2. A-și însuși totul pentru sine în dauna altora.

ACARET, *acareturi*, s.n. 1. Construcție anexă de pe lângă o gospodărie. 2. (La pl.) Unelte de gospodărie, mai ales agricole.

ACATIST, *acatiste*, s.n. 1. Imn, slujbă în biserică ortodoxă în cinstea Fecioarei Maria sau a altor sfinti. 2. Liste de nume pentru care se roagă preotul.

ACCELERA, *accelerez*, vb. I. tr. 1. A grăbi, a iuți, a urgenta, a zori (o acțiune, o mișcare). 2. A mări viteza unui mobil.

ACCELERAT, -Ă, *accelerață*, -te, adj. Care are o viteză (din ce în ce) mai mare decât cea obișnuită; grăbit, iuțit, zorit. ♦ *Tren accelerat* (și subst. n.) = tren cu viteză mai mare decât a personalului și care nu oprește decât în gările importante.

ACCELERATIE, *accelerații*, s.f. Creștere a vitezei unui corp mobil într-o unitate de timp.

ACCENT, *accente*, s.n. 1. Pronunțare mai intensă sau pe un ton mai ridicat a unui sunet, a unei silabe, a unui cuvânt. 2. Semn grafic care marchează accentuarea unei silabe, a unui sunet sau, în scrierea unor limbi, timbrul unei vocale. 3. Fel specific de a pronunța sunetele sau cuvintele dintr-o limbă sau grai.

ACCENTUA, *accentuez*, vb. I. 1. tr. A marca prin accent (1) sau prin intonație. 2. tr. A evidenția, a întări, a reliefa. 3. refl. fig. (Mai ales despre fenomene atmosferice) A se amplifica, a se intensifica. 4. (Despre oameni, urmat de determinări introduse prin prep. „asupra”) A insista, a stăruie.

ACCEPTA, *accept*, vb. I. tr. (Referitor la oferte, la propunerii) A consimți la..., a se încovi la..., a primi. ♦ (Cu privire la o situație, la un fapt) A admite, a aproba, a fi de acord cu..., a se încovi la... ♦ A suporta, a tolera.

ACCEPTABIL, -Ă, *acceptabilă*, -e, adj. Care poate fi acceptat, care este aproximativ bine realizat; admisibil, satisfăcător.

ACCEPTIE, *acceptări*, s.f. Înțeles, semnificație, sens, valoare a unui cuvânt.

ACCES, (1) *accesuri*, (2) *accese*, s.n. 1. Posibilitate sau drept de a pătrunde ori de a ajunge undeva sau la cineva; *p. ext.* intrare. 2. Manifestare bruscă și trecătoare a unei boli. ♦ Izbucreniere bruscă, violentă și trecătoare a unei stări sufletești (de mânie, de plâns etc.).

ACCESA, *accesez*, vb. I. tr. 1. A intra într-un program informatic pentru a obține date sau conexiuni. 2. A obține o finanțare.

ACCESIBIL, -Ă, *accesibili*, -e, adj. 1. Practicabil. 2. Acceptabil, convenabil, moderat, rezonabil. 3. Elementar, simplu, ușor.

ACCESORIU, -IE, *accesorii*, adj., s.n. (Obiect, piesă) care constituie un element anex, auxiliar, secundar, subsidiar într-un ansamblu.

ACCIDENT, (1, 2, 3, 5) *accidente*, (4) *accidenți*, s.n. 1. Întâmplare imprevizibilă în mersul normal al lucrurilor. 2. Întâmplare neprevăzută soldată cu pagube și nenorociri. 3. (Geol.) Neregularitate a solului. 4. (Muz.) Alterație. 5. (Med.) Fenomen imprevizibil care survine în evoluția unei boli.

ACCIDENTA, *accidenteze*, vb. I. tr., refl. A (se) răni într-un accident.

ACCIDENTAL, -Ă, *accidentali*, -e, adj. 1. Aleatoriu, incidental, întâmplător. 2. Neesențial.

ACCIZĂ, *accize*, s.n. Impozit, taxă pentru anumite produse de consum, considerate de lux (cafea, țigări).

ACEFAL, -Ă, *acefali*, -e, adj. (Zool., despre unele animale inferioare) Fără cap.

ACERB, -Ă, *acerbi*, -e, adj. Aspru, înverșunat, necruțător.

ACHITA, *achit*, vb. I. tr. A declara

pe cineva nevinovat printr-o hotărâre judecătorească. 2. tr. și refl. A-și îndeplini, a(-și) plăti o datorie (materială sau morală). 3. (Arg.) A omorî, a ucide.

ACHIZITOR, -OARE, *achizitori*, -oare, s.m.f. Persoană care se ocupă cu procurarea de produse și de materiale.

ACHIZIȚIE, *achiziții*, s.f. 1. Procurarea de produse (agroalimentare) sau de materiale (prin contracte speciale sau prin cumpărare); achiziționare. 2. Procurarea de obiecte rare; (concr.) bun obținut prin acest mijloc.

ACHIZIȚIONA, *achiziționez*, vb. I. tr. 1. A procura produse (agroalimentare) sau materiale prin achiziții (1). 2. A procura obiecte rare.

ACID, -Ă, *acizi*, -de, s.m., adj. 1. s.m. Substanță cu gust acru și miros întepător, care înrăușește hârtia albastră de turnesol și din a cărei combinație cu o bază rezultă o sare. 2. adj. Cu proprietăți de acid; acru, întepător.

ACIDULA, *acidulez*, vb. I. tr. A adăuga o cantitate de acid unei soluții; a da aciditate unei soluții; a acri (ușor).

ACLAMA, *aclam*, vb. I. tr. A saluta, a aproba, a-și manifestă admirația, entuziasmul prin urale sau aplauze; a ovăționa.

ACLAMAȚIE, *aclamații*, s.f. (Mai ales la pl.) Aplauze, exclamații, urale prin care un grup de persoane își exprimă admirarea, aprobarea sau entuziasmul față de cineva sau ceva; aclamare, ovăție.

ACLIMATIZA, *aclimatizez*, vb. I. tr., refl. (Despre animale sau plante) A (se) adapta cu un mediu nou de

viață, cu un climat nou. ♦ refl. fig. (Despre oameni) A se obișnui cu condiții noi de viață.

ACNEE s.f. Boală de piele care se manifestă prin apariția pe față sau pe spate a unor coșuri, puncte negre etc., care adesea supurează.

ACOLADĂ, *acolade*, s.f. 1. Semn grafic în forma a două fragmente de arc împreunate, care arată că mai multe cuvinte, formule, portative muzicale etc. sunt legate între ele. 2. Formă de boltă ca o paranteză culcată, caracteristică stilului gotic și arhitecturii de la începutul Renașterii.

ACOLIT, -Ă, *acoliji*, -te, s.m.f. Persoană care urmează și ajută pe cineva în acțiunile sale; persoană care urmează îndeaproape ideile cuiva. ♦ Complice, părță al cuiva la acțiuni, planuri, uineltri criminale.

ACOMPANIA, *acompaniez*, vb. I. tr. 1. A însotî, a susține o melodie cu vocea sau cu un instrument muzical; a secunda, a ține isonul. 2. A conduce, a însotî, a întovărăși.

ACOMPANIAMENT, *acompaniamențe*, s.n. Însotirea unei melodii cu vocea sau cu un instrument; hang, ison.

ACONT, *aconturi*, s.n. Suma de bani plătită (respectiv încasată) înainte, la o cumpărare, la încheierea unei tranzacții etc.; arvnă, avans.

ACOPERI, *acopăr*, vb. IV. 1. tr., refl. A (se) înveli. 2. tr. și refl. A (se) astupa, a (se) închide. 3. tr. (Cu privire la clădiri) A pune acoperișul. 4. tr. (Mil.) A apără, a proteja. 5. tr. A ascunde, a tăinui. 6. tr. A depăși în intensitate un zgomot, o melodie etc. 7. tr., refl. A coincide, a corespunde, a se suprapune perfect. 8. tr. A parcurge, a străbate.

ACORD, *acorduri*, s.n. 1. Înțelegere, învoială, învoie. ♦ Concordanță, potrivire (în atitudini, păreri etc.). ♦ Acceptare, aprobare. 2. Convenție, pact, tratat între state, care reglementează anumite domenii de colaborare. 3. Concordanță gramaticală între cuvinte (în gen, număr, caz etc.). 4. Armonie a mai multor sunete muzicale produse în același timp.

ACORDA, *acord*, vb. I. tr. 1. A da (cu atenție, cu bunăvoie, cu grija); a oferi. 2. A atribui, a conferi, a decerna. 3. A face acordul gramatical între cuvintele unei propoziții. 4. A regla un instrument muzical.

ACORDEON, *acordeoane*, s.n. Instrument muzical portabil cu burduf, claviatură și butoane (bași).

ACORDEONIST, -Ă, *acordeoniști*, -ste, s.m.f. Persoană care cântă la acordeon.

ACOSTA, *acosteze*, vb. I. 1. tr. A apropia o navă de o altă navă, de țarm, de chei, de o geamandură etc. 2. tr. fig. A opri pe cineva din drum și a se adresa (în mod ireverentios, jignitor, necuvioincios), a se lega de cineva.

ACOSTAMENT, *acostamente*, s.n. Fâșie laterală de-a lungul unui drum, de obicei nepavată, situată între partea carosabilă și sănătate.

ACREDITA, *acreditez*, vb. I. tr. 1. A numi un reprezentant diplomatic permanent pe lângă un guvern străin. 2. A deschide un credit; a credita. 3. A face demn de crezare (o stire, un fapt neconfirmat).

ACREDITIV, *acreditive*, s.n. 1. Sumă de bani depusă de un cumpărător la o bancă pentru ca aceasta să o plătească unui furni-

Rezor la îndeplinirea obligațiilor contractuale. 2. Document finanțiar care certifică această sumă.

ACROBAT, -Ă, acrobați, -te, s.m.f. 1. Persoană care execută cu îscușintă exerciții dificile, mai ales în echilibristică. 2. fig. Persoană inconsecventă în atitudini, în comportare, în convingeri; persoană care caută să epateze prin procedee ieșite din comun.

ACROBAȚIE, acrobații, s.f. 1. Exercițiu dificil de echilibristică sau de gimnastică. ♦ fig. (La pl.) Sforțări deosebite pentru a ieși dintr-o încurăcatură, dintr-o situație dificilă. 2. Arta sau profesiunea acrobatului.

ACROPOLĂ, acropole, s.f. Cetatea în orașele antice grecești (întăriri), așezată de obicei pe o înălțime, și în care se găseau principalele edificii (palate, temple etc.).

ACROSTIH, acrostihuri, s.n. Poezie sau strofă în care literele inițiale ale versurilor, citite vertical, alcătuiesc un cuvânt sau o propoziție.

ACROŞA, acroșez, vb. I. tr. 1. (Tehn.) A agăța, a atârna, a prinde. 2. A intercepta, a opri pucul la hochei.

ACRU¹, acri, s.m. Unitatea de măsură engleză pentru suprafețe de teren (egală cu aproximativ 4047 m²).

ACRU², -Ă, acri, -e, adj. 1. (Despre substanțe, mai ales despre măncări, băuturi etc.) Care are gustul caracteristic al oțetului, al lămăiei etc.; care provoacă o reacție gustativă astringentă; (despre gust) ca al oțetului, al lămăiei etc. 2. fig. (Despre oameni și despre manifestări ale lor) Arjagos, morocănos, răutăchos, ursuz. ♦ Amărât, măhnit, supărat.

ACT, acte, s.n. 1. Document eliberat de o autoritate. ♦ (La pl.) Documente prin care se legitimează cineva. 2. Acțiune, fapt, faptă. 3. Diz侵犯 a unei piese de teatru.

ACTIV, -Ă, activi, -e, adj., s.n. I. adj. 1. Care participă în mod intens la o acțiune, care ia parte efectiv la o lucrare; (*numai despre oameni*) harnic, sărguincios. 2. (Despre corpuri sau substanțe) Care realizează (intens) un anumit fenomen, un anumit efect. 3. (Ec., fin.; despre operații, conturi, bilanțuri) Care se soldează cu un beneficiu. II. s.n. Totalitatea bunurilor aparținând unei persoane fizice sau juridice.

ACTIVA, activez, vb. I. 1. intr. A desfășura o activitate susținută; a lucra. 2. tr. A accelera, a intensifica, a inviora. 3. tr. (Fiziol.) A excita, a stimula. 4. refl. A intra în cadrele active ale armatei.

ACTIVITATE, activități, s.f. 1. Îndeletnicire, lucru, muncă, ocupație. 2. (în sintagma) Activitate solară = totalitatea fenomenelor (pete, protuberanțe, erupții) care se produc în părțile exterioare ale suprafetei soarelui și care pot influența suprafața terestră. 3. (Fiz.) Numărul de particule emise pe secundă de o sursă radioactivă.

ACTIVIZA, activizez, vb. I. tr. 1. A face pe cineva să fie mai activ, să lucreze mai intens. 2. A intensifica desfășurarea unei activități, a unui fenomen, a unui proces.

ACTUAL, -Ă, actuali, -e, adj. (Adesea adverbial) Care există sau se petrece în momentul de față; contemporan, prezent. ♦ De actualitate, la ordinea zilei.

ACTUALITATE, actualități, s.f.

Contemporaneitate, prezent. ♦ Ceea ce este actual. ♦ (La pl.) Evenimente, întâmplări pline de interes, la ordinea zilei.

ACTUALIZA, actualizez, vb. I. tr. A face să fie, să devină actual.

ACTUALMENTE adv. Acum, în momentul de față, prezent.

ACȚIONA, acționez, vb. I. 1. intr. A întreprinde, a porni o acțiune. 2. (Expr.) tr. A chema (pe cineva) în judecată (sau în justiție) = a da (pe cineva) în judecată. 3. (Tehn.) tr. A pune în mișcare, a face să funcționeze.

ACȚIONAR, -Ă, acționari, -e, s.m.f. Persoană care posedă acțiuni.

ACȚIUNE, acțiuni, s.f. I. 1. Desfășurare a unei activități. 2. Exercitare a unei forțe sau a unei influențe, asupra cuiva sau a ceva. 3. Ceea ce exprimă un verb (o lucrare, o stare, o mișcare). 4. Desfășurare a evenimentelor într-o operă literară; subiect. II. (Ec.) Hărție de valoare care atestă participarea posesorului la capitalul unei societăți și pe baza căreia acesta primește dividende.

ACUARELĂ, acuarele, s.f. 1. Tehnică picturală în care se folosesc culori diluate cu apă. 2. Vopsea solidă care se folosește în acuarelă (1). 3. Pictură făcută, mai ales pe hârtie, în culori diluate în apă.

ACUITATE s.f. (Livr.) Capacitate a simțurilor de a percepse excitații foarte slabe și de a diferenția excitații foarte asemănătoare între ele; agerime, ascuțime a simțurilor. ◇ Loc. adv. Cu acuitate = cu necesitate, în mod imperios.

ACUMULA, acumulez, vb. I. tr. A aduna, a concentra, a îngrämadă, a strângă.

ACUMULATOR, acumulatori, s.n., s.m. Aparat sau rezervor care acumulează energia sub diferite forme.

ACURATEȚE s.f. Atenție mare, grija deosebită, exactitate și execuție ireproșabilă a unui lucru.

ACUSTIC, -Ă, acustici, -ce, adj. Care emite, transmite sau receptionează sunete; referitor la acustică (1).

ACUSTICĂ s.f. 1. Ramură a fizicii care studiază sunetele. ♦ Disciplină a muzicii care studiază sunetele muzicale și regulile perceperei lor. 2. Calitate (a unei săli) de a asigura o bună audiție.

ACUT, -Ă, acuți, -te, adj. 1. (Despre dureri) Ascuțit, pătrunzător, puternic, violent. 2. (Despre boli) Cu evoluție rapidă și manifestări intense. 3. (Muz.; despre note) Ascuțit, înalt, subțire.

ACUZA, acuz, vb. I. A inculpa, a învinovați, a învinui.

ACUZAT, -Ă, acuzați, -te, adj., s.m.f. Inculpat, împriținat, învinuit, părât.

ACUZATOR, -OARE, acuzatori, -oare, adj., s.m.f. (Persoană) care acuză, care învinuiește.

ACUZAȚIE, acuzații, s.f. Acuzare, învinovățire, învinuire.

ACVAFORTE s.f. inv. 1. Reproducere a unui desen printr-un clișeu gravat cu acid azotic pe o placă de cupru sau de zinc. 2. Gravură obtinută prin acvaforte.

ACVAMARIN s.n. Varietate de beril, de culoare albastră-deschisă sau verzuie, folosită ca piatră prețioasă.

ACVARIU, acvarii, s.n. Vas sau bazin de sticlă sau de ciment cu apă, în care se țin plante sau ani-